Mehmet Ali SEBÜK
Ordu Cumhuriyet Müddeiumumisi

Memleket Kriminolojisi

ORDU
GÜRSES BASIMEVİ
1944

Erol TUZAR

BİRKAÇ SÖZ

İki senedenberi Ordu Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde, Müddei Umumî olarak bulunuyorum. Bu müddet zarfında muhitin kültürel hareketlerine, elimden geldiği kadar iştirâkten daima en derin zevki duydum. Bu vesile ile, kendime ötedenberi çalışma sahası diye seçtiğim « Kriminoloji » *mevzuu üzerinde, mahalli tatbikat ve tecrübelerden istifade fırsatını da buldum.*

«Lyon» İstinaf Başmüddei Umumisi dostum Sanebie'nin bir gün bana dediği gibi, müddei umumilerin vazifesi, vatanlarına ve adalete şerefle ve şeref içinde hizmet etmektir. Vatana hizmetin ise, hududu yoktur. İmkân buldukça resmî vazife saatleri haricinde de çalışmayı tazammun eden bu hizmete iştirâk, her memur, her san'at ve meslek sahibi için bir borçtur.

Yalnız bu vazifenin maddî karşılığı yoktur. İnsan mükâfatını, ancak kendi vicdanından alır. O halde, onun zevki ebedidir.

İşte bu anlayışla, Ordu cemiyetinin kültürel hareketlerine söz ve yazı ile muntazaman iştirâk ederken, farkında olmadan, sırf o cemiyeti alâkadar eden bir sıra etüd meydana geldi.

Bu etüdlerden bir kısmı, Halkevi salonlarında konferans, bir kısmı da Gürses gazetesinin Fikir ve Edebiyat sayfalarında, veya Aylık «Ordu» mecmuasında makale olarak neşredildi.

Edip ve muharrir arkadaşım Namık Senih Mayda, Ordu halkının ve entellektüellerin büyük alâkasını çeken ve bilhassa mahallin kriminolojik cereyan ve renklerini aksettiren bu etüdlerin, bir araya getirilerek neşredilmesi fikrini ortaya attı. Halkevi, bu fikri destekledi. Gürses müessesesi de, işin teknik tarafını üstüne aldı. Bana da sadece bu müessese ve arkadaşlara teşekkür etmek zevk ve vazifesi kalmış oldu.

Bu konferans ve makalelerin vaktile hazırlanması ve şimdi de basılması işi, doğrudan doğruya bunların teşvik ve arzusu ile vukubulmuştur.

Şu halde, bu kitap benim değil, onların eseridir.

M. Ali Sebük

ORDU
GÜRSES BASIMEVİ
1944

Memleket Kriminolojisi

Mehmet Ali SEBÜK
Ordu Cumhuriyet Müddeiumumisi

Mehmet Ali Sebük

Çocuk kriminalitesi ve himaye teşkilâtı (*)

Sayın Bayanlar, Baylar:

Halkevimizin kıymetli reisi Dt. Karamustafa, ihdas ettiği " Kültür Geceleri„ nin ilkinde söz almamı teklif etti. Bu teklifi, bir vazife bilerek kabul eyledim. Zira, kanaatime göre, memleketimiz memurlarının iki türlü vazifesi vardır:

A— Hükûmete karşı olan vazifeleri.

B— Halka karşı olan vazifeleri.

Birinci vazifelerine mukabil ücret ve maaş almaktadırlar. İkinci vazifeleri fahridir. Evvelce, memurlar, bu ikinci vazifelerini ifa edemiyorlardı. Zira, halk içine inmeleri için hiçbir imkân mevcut değildi. Fakat şimdi, Halkevleri, bu imkânsızlığı ortadan kaldırmış ve her memura, halk ile temas etmek ve halk için çalışmak fırsatını vermiştir.

İşte ben de, o güzel imkân ve fırsattan istifade ederek, karınca kaderince, halka karşı olan vazifemi ifa etmek üzere, kıymetli huzurunuza çıktım.

19 uncu asrın ortalarına doğru, çocuk meselesi, dünyanın nazarı dikkatini celbetti. Bu da, o zamanki iktisadî hayatın bir zarureti icabı idi. Evvelce, erkek dışarıda çalışırken, kadın evde ve çocuğunun yanında kalıyordu. Bilâhara, aile birliğinin refahı için kadın da aktif hale gelmek zaruretini duydu ve hayata karıştı. Çocuk bu suretle evde yalnız kalınca, babasının otoritesinden kurtuldu ve yavaş yavaş bir mesele haline gelmeğe başladı. Buna karşı koymak için aile reisinin tedip hakkı artırıldı ve çocuklar mahkemesi ve çocuklar mevzuatı kurulmağa başlandı.

Ordu Halkevinde verilen bir konferans

ÇOCUK KRİMİNALİTESİ: (Sebep ve âmilleri)

Bilhassa yirmibeş senedenberi, hâkimler, doktorlar ve mürebbiler, çocuk kriminalitesi ve onun sebep ve âmilleri ile çok yakından meşgul olmağa başladılar. Bu mesaiye rağmen, bugün katî bir netice alınmış değildir. Bununla beraber, çocuk kriminalitesi üzerinde az veya çok tesiri olan sebepleri, sıra ile, şu şekilde izah edebiliriz:

A— Bozuk bir aile muhiti

B— Sokak (Muhit)

C— Mektepsizlik

D— İşsizlik

E— Sinema ve neşriyat

F— İrsiyet (Alkolizm, frengi ve verem)

A— Bugün mahkeme önüne çıkarılan çocuk dosyaları tetkik edildiği zaman, bunların % 80 inin, bozuk bir aile muhitine ait olduğu görülür. Bozuk aile muhiti diyince, boşanma, ayrılma veya tek sebebi ile, bağları hiç kalmıyan veya gevşemiş olan karı kocanın muhiti akla gelir.

Bir de, halen kanunî bağları sağlam olup da anlaşamıyan iki tarafın teşkil ettiği, münazaalı, ihtilâflı bir birlik vardır ki, çocuğu usandırır ve sokağa düşürür.

B— Evinde barınamıyan çocuk sokağa düşer. Orada himayesiz, nezaretsiz ve kendi haline kalır. O zaman, dükkânların, mağazaların, sinemaların vitrinlerinde durup, uygunsuz resimler, ilânlar, tehlikeli mecmua ve kitaplar görür, kendi parası ile alamıyacağı süslü eşyayı hasretle seyreder. Yanına sokulan kötü arkadaşlar peydahlıyarak adım adım cürüm muhiti içine girer.

C— Terbiyeyi muhtelif surette tarif eden pedagoglar vardır. Ben size gayet basit bir tarif vereceğim. Terbiye, mektep ve ailenin müşterek gayretleri mahsulüdür. Bir aile, bu gayreti tam olarak göstermezse, yük mektebin omuzunda kalır. Bu vaziyet karşısında mektep, ailenin yokluğunu duyurmamağa çalışır. Fakat mektepsizlik, hiçbir suretle telâfi edilemez ve onun yeri doldurulamaz.

Zira mektepsizlik yalnız cehaletin değil, serseriliğin ve bütün sosyal reaksiyonların menşeidir. Mektepsizliği, nezaret ve enerji

noksanlığı ve anne babanın manevî sukutları doğurur.

D— İşsizlik, her türlü tesirlere müsait çocuğun iradesini kırar. Ve şerefli bir insan olarak yaşamağı güçleştirir. Hele aile muhitine yerleşen işsizlik, çalışmağı ve gayret göstermeği bir mecburiyet halinden çıkarır.

E— Pedagoji bakımından sinema, çok muvaffakiyetli bir terbiye vasıtasıdır. Fakat iyi kullanılmak şartile. Çocukların terbiyesine matuf filimler vücuda getirilirse, bu terbiye vasıtasının kıymetini ölçmek bile kabil değildir. Fakat bu ekseriya mümkün olamadığından, çocukları cürüm muhitine doğru iter. Bu işi kanun yolu ile halledip, çocukları mutlak surette sinemaya girmekten mennetmek kabil değildir. Zira, bütün kanunlara ve memnuiyetlere rağmen çocukların sinemaya gittiklerini görmekteyiz.

Neşriyat da mühimdir. Çocuğa yemek üzere verdiğimiz bir elmanın temiz olmasına azamî itina gösteririz, fakat, okuyacağı kitapların yüzüne bile bakmayız. Çocuğun midesi üzerinde gösterdiğimiz bu alâkayı, manevî hayatını inşa hususunda neden göstermeyiz? Midenin ruhtan daha önce geldiği devirler çok geride kalmıştır.

Ana baba, çocuğun okuyacağı her kelimenin üstünde durmalıdır. Ancak bu suretle onun manevî hayatını istediği tarzda sevk ve idare imkânını bulmuş olur.

F— İrsiyetin de, kriminalite üzerinde tesiri çok büyüktür. Irsiyetin başlıca âmilleri, alkolizm, frengi, verem ve keyif verici zehirlerden ibarettir. Bunlar, çocuk üzerinde tehlikeli tesirler yaparlar. Çocuk, yaşadığı muhitin bir refleksidir. Onu, yaşadığı fena muhitten ayırmak suretile islah etmek mümkündür.

Çocuk 'kriminalitesinin önlenmesi
(PROFİLAKSİ)

Çocukların cürüm işleme temayüllerini ortadan kaldıracak ve hiç olmazsa azaltacak sebepler nedir? Konferansımızın hacmi, bu sebepleri uzun uzadıya izaha müsait değildir. Onların sadece isimlerini kayitle iktifa ediyorum.

A— Filî nezaret,
B— Irsî neticeler tevlit eden hastalıklarla mücadele,
C - Hıfsıssihanın tedrisi,
D— Maddî sefaleti intaç eden neticelerle mücadele,
E— Çocukların manevî himayesini temin,
F— Mücrim çocuklara ait yetiştirme mekteplerinin tesisi.

Avrupada mahkeme önüne çıkan mücrim çocuklar hakkında şu muamele yapılmaktadır:

a— 13 yaşından küçük olanlar hakkında, temyiz kudretini haiz bulunmadıklarına dair kanunî bir karine mevcuttur, Bunlar mahkemeye sevkedilmezler. "Chambre du conseil„ denilen ve bir hâkimden ibaret olan bir odaya celbedilirler. Hakim daha ziyade baba rolündedir.

b— 13—18 yaşları arasında olanlar için hususî bir mahkeme vardır. Bu mahkemenin kararları da şunlardır:

1— Çocukları ailesine teslim,
2— Çocuğu başka bir aileye tevdi,
3— Çocuğu bir patronaje veya asitanis püpliğe tevdi.

Bize gelince:

Bizde çocuk meselesi maalesef, henüz ele alınmış değildir. Biz hâlâ çocukları, kanun yolu ile ıslaha çalışıyoruz. Fakat çocuk ve kanun kelimeleri birbirine öyle zıt iki kelime ki.

Çocuklar meselesini, kanun yolu ile halletmeğe çalışanlar, her mucizeyi kanundan bekleyenlerdir.

Bizde evvelce aile otoritesi, çocuğun cürüm işleme temayüllerini yok ediyordu. Türk âdetleri ve telkinleri de buna yardım ediyordu. Anne babanın önünde sigara ve alkol içilmemesi, büyüğün sözünün dinlenmesi gibi ecdat âdetleri, asırlar boyunca, bizde bir çocuk meselesinin ortaya çıkmasına mani olmuştu.

Fakat şimdi artık o eski aile otoritesinin yerinde yeller esiyor. Çocuk, istiklâlini ele almıştır. Sigaranın dumanlarını, anne babasının yüzüne üflemekte, alkolün her nev'ini serbest serbest içmektedir. Bu, ilk isyan alâmetleridir. Ve bunun önüne geçmek için elimizde hiçbir silâh yoktur. Fransa'da babanın kanunî tedib hak-

kı vardır. Çocuğunu uslandırmak için hâkime müracaat hakkı mevcuttur. Hâkim ilk defasında, çocuğu bir ay kadar hapsettirebilir. Tekerrüründe bu müeyyide ağırlaştırılır.

Bizde babaya verilmiş bir tedip hakkı mevcut değildir. Hatta çocuğuna bir tokat vursa, derhal mazuun diye Sulh mahkemesine düşer. Ve asgarî üç gün hapis, bir lira ağır para cezasına mahkûm olur.. Bu vaziyette olan baba, ne yapsın? Gemi azıya alan çocuğu kurtarmak için hangi çareye baş vursun?

Uzağa gitmeğe ne hacet. İşte Ordu'nun sokakları... Orada küme küme, gayri muntazam bir halde duran ve oynıyan çocukların birbirine hitaplarını duymamak için sağır olmamız icap eder.. O ne hayasızca, kötü sözler, bağırmalar, küfürler, hakaretler... Yekdiğerile konuştukları lisan adeta başka bir lisandır. Yeni bir küfür lisanı, birbirlerine en basit hitapları bile, hakaret mevzuunu teşkile kâfi kelimelerden mürekkep.

Bu çocuklardan bazısı mektebe devam etmektedir. Bir kısmı, mektepten çıkarılmıştır. Bir kısmı ise, hiç mektebe girmemiştir. Kendi çocuklarınızı mektebe göndermekle onu kurtarmış olamazsınız. Bu tehlikeli sokak muhitini temizlemek lâzımdır.

Bizim mahkeme dosyaları, bu sokak muhiti kahramanlarile çoğalmıştır. Hırsızlıktan, birbirini yaralamaktan, adam öldürmekten, hâkim karşısına çıkan çocuk sayısı müthiş surette artmaktadır. Bugün Ordu hapisanesinde en ağır cürümleri işlemiş, bir düzine kadar 21 yaşından küçük çocuklar vardır. Onlar bugün, ağır ceza mahkûmlarile, geceli gündüzlü birlikte yatıp kalkmaktadırlar.

Ordu'daki çocukları kurtarmak ve bu tehlikeli muhiti temizlemek için hepimize düşen mühim vazifeler vardır:

1— Günlük derslerden ayrı olarak, çocuklara iyi telkinlerde bulunmak, onların aile muhitlerile yakından temas etmek, okulun vazifesidir. Yalnız nazarî derslerle hiç birşey temin edilemez.

2— Aileler tarafından çocukların sıkı takibi. Onların görüştükleri, tanıştıkları, birlikte gezdikleri arkadaşlarının üzerinde durmak ailenin vazifesidir.

3— Çocuk parkları, spor ve plâj sahaları tesis, ve onları spora sevkeylemek de belediyenin vazifesidir.

4— Zengin ve hayırsever insanlara düşen vazife de, çocuk himaye teşkilâtını kurmak, onu idare etmek ve manen ve maddeten tehlikeye maruz çocukları kurtarmaktır. Bir kaç çocuğun karnını doyurmak, elbise temin etmek bir şey ifade etmez. Çocukları manen kurtarmak için geniş teşkilât ve büyük himmet ister. Zira mevzuu bahs olan şey, çocuğun midesi değil, ruhu ve manevî varlığıdır.

Fakat maalesef Ordu'da böyle hamiyetli insan örneklerine tesadüf edemiyoruz. Geçen gün hapishanede doğuran bir mahkûm kadının çocuğunu verecek ve onu gıdasızlıktan dolayı ölümden kurtaracak bir süt annesi bulamadım. O çocukla alâkadar kimseyi çok aradım, fakat gayretlerim boşa gitti. Bereket versin ki, bu ceza evinde 30 seneye mahkûm birisi, o çucuğu alıp, köydeki karısına göndermeğe razı oldu.

Babası cezaevinde, annesi ölmüş veya fakir bazı çocuklar daha var ki, onlara karşı cemiyet lâkayt kalıyor. Bunlar serseri bir halde geziyorlar. Ve yarının mücrimleri olacak şekilde yetişiyorlar. Bugün Ordu'da tahsil çağında 1420 erkek ve 1194 kız vardır. Bunlardan 950 erkek ve 520 kız okula davam ediyorlar.

Okul dışında kalan 463 erkek ve 674 kız vardır. Ve bunların cümlesi işsiz güçsüzdür. Siz kendi çocuklarınızın mektebe gittiklerini ileri sürerek, müsterih yaşayamazsınız. Zira, mektepten sonra onlar, bu mektepsiz, işsiz güçsüz muhite düşecek, oradan kötü örnekler alacaklardır. Çocuklarınızı kurtarmak istiyorsanız, bu tehlikeli muhiti islâh etmeniz lâzımdır; onun da islâhı hepimizin elbirliğinden doğan bir gayretle kabildir.

Adliyeciler, maarifçiler, idareciler, çocuk velileri, memleket zenginleri, elele verirlerse bu tehlikeyi göğüsliyebilirler.

Ben bunun için üç toplantı yaptım. Buraya, maarifçileri, mürebbileri ve doktorları çağırdım. Ve tehlikeyi teşrih ettim. Onların da fikrini aldım. Bu toplantılarımızın neticelerini Vekâletlerimize bildireceğiz. Onların da muavenet ve müzaheretlerini istiyeceğiz.

Ordu'da çocuklar tarafından fazla işlenen bazı cürümlerin sebeplerini iyice tesbit ettikten sonra, bu sebeplere tesir suretile

cürümleri önlemek çarelerini aramak üzere giriştiğimiz bu teşebbüs, muvaffak olduğu takdirde, memlekette bir yenilik olacaktır.

Bu ilk adımdan sonra, Avrupa'da iken gördüğümüz gibi, bu kabil çocuklar hakkında medikal ve sosyal anketlere başlıyacağız.

Şu suretle çocukların şahsî ve ailevî vaziyetlerini ve onları cürüm muhitine doğru iten hakikî sebebleri meydana çıkaracağız. Ve hâkimlerle mürebbilere ve bu mesele ile uğraşanlara sağlam rakamlar ve malûmat vermek imkânını bulacağız.

Onun için şahsî ve meslekî tecrübe ve malûmatlarından istifade etmek üzere, Ordu'daki doktorlara aşağıdaki yazıyı gönderdim:

Ordu'da mahkeme önüne sevkedilen çocuk adedinin günden güne artması ve bunlardan bir kısmının yaş sebebile cezaî ehliyeti haiz olmaması itibarile serbest bırakılması ve binnetice suçlarını tekrar etmelerine mani olacak hiç bir tedbirin alınmaması yüzünden, herkeste bir endişe hasıl olmağa başlamıştır.

Bu çocukların bizzat veli ve vasilerile, mürebbi ve öğretmenlerin düştükleri bu müşkül durumun mahiyetini, hiç kimse, biz hakimler ve doktorlar kadar takdir edemez.

Çocuk meselesini iyi bir şekilde halletmiş olan Avrupa ve Amerika milletleri, bu işte ceza müeyyidesi yerine, himaye teşkilâtı vücuda getirdiler.

Çocuk meselesinin kanun ve müeyyide yolile halledilemiyeceği artık dünyada anlaşılmış bir hakikattır.

Ordu'da çok yakında beliren ve kendisini hissettiren bu tehlikeyi görmek ve tedbirlerini araştırmak zamanı gelmiştir.

Nitekim dairemizde alâkadarların iştirâkile yaptığımız üç toplantı cürüm sebeplerini meydana çıkarılması hususunda çok faideli neticeler vermiştir.

Kriminoloji bakımından ele alınması icap eden bu meselenin hallinde tababetin rolü ön saftadır. Ve bu meselenin Ordu'da halli, Ordu hekimlerinin himmet ve gayretlerine bağlıdır. Bu sahadaki nazarî malûmatınıza meslekteki tecrübelerinize ve bilhassa Ordu muhitindeki müşahede ve kanaatınıza istinaden aşağıdaki suallerin cevaplarını sizden rica ediyoruz:

1— Ordu ve muhitindeki anormal ve mücrim çocukları tebabet noktai nazarından tetkik, ne suretle kabildir?

2— Alelûmum bu muhitte, çocukları cürme sevkeden sebep ve amiller nedir? (Kriminoloji bakımından umumî ve ferdî faktörler)

3— Bu sebep ve amillere tesir suretile cürümleri önlemenin çareleri.

Hazırlanacak umumî raporda, sizin de mütalea ve cevabınız, ehemmiyetli bir mevki işgal edecektir. Rapor alâkadar vekâletlere ve Ordu vilâyetine gönderilecektir.

Cevabınızın, en fazla bir ay içinde dairemize tevdi buyurulmuş olmasını rica ederim. 24/5/943

ORDU C. MÜDDEİ UMUMİSİ
M. ALİ SEBÜK

Doktorlarımız, bu cemiyet içinde vazife ve san'atlarını icra ederken, muhitin cürümler üzerindeki tesirini müşahede imkânlarını bulmuşlardır. Ve bu müşahedelerin neticeleri, bizim için çok kıymetlidir.

Şimdiye kadar yalnız Dr. Operatör Kâzim Güneyden, şahsî ve meslekî tecrübelerine isnat eden bir cevap alabildim. Diğer kıymetli doktorlarımız da, tetkikat ve tecrübelerinin mahsulü olan cevaplarını verdikleri taktirde, memlekette bu meselenin organize edilmesi ve ilk defa medikal ve sosyal anketlerin icrası kabil olabilecektir.

Bu sayede Ordu çocukları, diğerlerine nazaran daha mesut bir istikbale namzed olacaklardır. Ordu halkı da, elbet bundan zevk duyacaktır. Ordu hekimleri de, maddî bir menfaat mukabilinde olmıyarak yaptıkları değerli hizmetlerinin mükâfatını, vicdanlarından fazlası ile alacaklardır.

Pasteur, bir çocuğu gördüğü zaman iki türlü hissin tesiri altında kaldığını söyler:

a— Çocuğun haldeki yardıma muhtaç vaziyeti karşısında şefkat.

b— İstikbalde malik olabileceği büyük vaziyetini düşünerek saygı.

İşte bütün Türk çocuklarının istikbalini garanti etmek ve onları Pasteur'ün duyduğu saygıya lâyık bir halde bulundurmak için birleşmek ve bunları kurtarmak lâzımdır.

Bunun için kaybedecek hiç vaktimiz yoktur.

Sayın dinliyenler, ben size tehlikeyi, açık bir lisanla ortaya koydum. Tedbirlerini birlikte alacağız.

Mücrimler ve onların arkasından ağlıyanlar

1— Mücrim ve ceza:

Kanunların ceza tehdidi altında bulundurduğu fiillerden bir veya, bir kaçını işliyene mücrim diyoruz. Mücrim, işlediği fiili müteakip bir müeyyide ile karşılaşır. Bu müeyyide cezadır.

2— Cezanın gayesi:

Cezadan maksat nedir? Mücrimleri niçin cezaya çattırıyoruz? İşte, asırlardanberi cezanın gayesi muhtelif şekillerde tecelli etmiştir:

A— İlk zamanlarda cezanın gayesi intikamdı. İntikam, malûm olduğu veçhile, bir fiile ayni hareketle mukabeledir. Cana can, göze göz istenir. Bu devirde kafası koparılan mücrime ve onun arkada kalan aile ve çocuklarına acıyan bulunmazdı. Zira koparılan baş, kesilen kol, çıkarılan göz, fert ve cemiyetin intikamını tatmin ederdi. Bu devirde, işlenen cürüm nazarı itibara alınır, ve mücrimin vaziyeti ikinci plânda kalırdı.

Beşeriyet uzun müddet, bu faydasız zihniyetin peşinden koştu. ve mücrimlere olduğu kadar, onların arkasında kalanlara da merhametsiz davrandı. Mücrime katil, karısına katil karısı, çocuğuna da katilin oğlu denir ve kötü muamele edilirdi. Bu yüzden onlar için cemiyette saklanacak ve rahat yüzü görecek hemen hiçbir yer bulunmazdı.

B— İntikam zihniyeti iflâs edince, ibreti müessire fikri peyda oldu. Cezadan maksat, mücrimi ve başkalarını korkutmaktır, dendi. Ceza, güya mücrim için bir ders olacak ve ona bir ihtar yerine geçecekti.

Gerçi elem ve ıztırap, insana ölçülü adım attırır, bunda şüphe yoktur. Fakat bu mütalea, hapishaneden henüz yeni çıkan bir adam için mevzuubahis olabilir. Vakıt geçince, elem ve ıztırabın izleri silinir. Çünkü, zemanın unutturamadığı, dünyada hiç bir şey yoktur. Bu itibarla cezasını çekmiş olan mücrim, ıztıraplarını çabuk unutur ve tekrar cürüm sahasına girmekten çekinmez.

İbreti müessire fikri, başkaları için de bir fren vazifesini göremez. Başkalarının elem ve ıztırabından ders alanlara tesadüf edilemiyor. Ders olabilen vakıalar, insanların bizzat kendi başından geçenlerden ibarettir.

Demek ki, cezanın gayesi olarak, ibreti müessireyi de, ele alamayız. Zira bunda dahi, mücrim değil, cürüm esastır. Bittabi mücrimin kendisi ele alınmadığı gibi, onun ailesi ve çocukları da kimseyi alâkadar etmez.

C— İçinde yaşadığımız devir, her iki gayenin de boş olduğunu göstermiş ve ümidini yeni bir ideale bağlamıştır. Bu ideal, mücrimi islâh ve terbiye ederek cemiyete kazandırmak ve onu uslandırmak yoludur.

Gaye artık cürüm değil, bizzat mücrimdir. Mademki mücrimi ele alıyoruz, onun fiilini bir daha tekrarlamasına mani olmalıyız. Bunu yapabilirsek, ayni zamanda cemiyete iyi bir adam kazandırmış oluruz.

Görülüyor ki, cemiyette eskisine nazaran, 180 derecelik bir zihniyet farkı hasıl olmuştur. Cürümden mücrime geçiş, bu yaşadığımız devir kriminolojisinin başlıca mümeyyiz vasfıdır. Artık ceza cürme değil, mücrime verilecektir. Bunun için mücrimi tanımak ve iyice etüd etmek icabeder. İşte en büyük güçlük de, buradadır. İnsanı anlamak, onun ruhuna nüfuz etmek, zannedildiği gibi kolay bir sanat değildir. Bu itibarla cemiyet, o büyük sanata vakıf elemanlar yetiştirmek için her çareye başvuruyor.

3— Mücrimlerin tasnifi:

Mademki artık cezayi mücrimin kendisine vereceğiz, onu katagorilere ayırmrk icabeder. Mücrimlerin kategorilerini yüzde yüz

bir isabetle tayin etmek, henüz kabil olamamıştır. Müstakbel kriminolojinin meşgul olacağı en mühim meselelerden birisi de budur. Kriminoloji ilmi, bunu halletmeğe muvaffak olduğu gün, kısmen istikrar bulmuş olacaktır.

Aschaffenburg'un noktai nazarına iştirâk ederek biz de, mücrimleri yedi kategoriye taksim edeceğiz. (1)

A— Tesadüfî mücrimler,
B— Hissî mücrimler,
C— Fırsat mücrimleri,
D— Taammüd mücrimleri,
E— Sabıkalılar,
F— İtiyadî mücrimler,
G— Profesyonel mücrimler.

İşte hâkim, karşısındaki mücrimin hangi kategoriye dahil bulunduğunu tayin ettikten sonra, hükmünü daha kolay ve isabetli olarak verebilecektir. Hiç şüphe yoktur ki, bir tesadüfî mücrimle bir profesyonel mücrim arasında fark olacaktır. İşte bu fark, ceza miktarında ve mücrimin tabi olacağı infaz şeklinde kendini gösterir.

4— Mücrimlerin aileleri:

Cemiyet mücrimi ıslah ve terbiyeye savaşırken, arkada kalan ailesine karşı da lâkayıt kalmıyacaktır. Zira mücrim, ailesinden tefrik edilerek mütalea edilemez. Onu ıslâh ve terbiye etmek için uğraşırken, esasen terbiyeli olan diğer insanların sukutlarına meydan vermiyeceğiz. Bunları da uçurumun kenarından tutup kaldıracağız. Aksi halde mücrimi ıslâha çalışırken ailesinin sukutuna şahit olmamız mukadderdir.

Fakat asrımızın bu yeni telâkkisine rağmen, maalesef memleketimizde mücrime karşı henüz anlayışlı ve müsait bir zihniyet belirmemiştir. Bu zihniyeti evvelâ kitlenin vicdanında, sonra da infaz memurunun dimağında yaratmak gerektir.

Adam öldüren eski bir mahkûm gördüğümüz zaman " katil geliyor „ diye ondan korkar ve kaçarız. Bu hareketimizle onu teşhir ederiz. Halbuki kabahat bizdedir. Onu ıslâh ve terbiye etmiş

(1) *Kriminoloji. M. Ali Sebük. Sayfa 28.*

olsa idik, bu korkuya ve kaçışa lüzum kalmazdı. Bununla beraber bu kusur, yalnız kitlenin zihniyetine değil, yukarıda dediğimiz gibi infaz memurunun el'an terkedemediği zindancılık ruh ve metotlarındandır.

5— Islâh ve terbiye işinde şahsî metotlarımız

Biz, Ordu cezaevinde kendimize mahsus bir islâh ve terbiye metodu takip ederek pek güzel neticeler alıyoruz. Bu metod, Avrupada ziyaret ederek çalışma şekillerini tetkik eylediğimiz bir çok ceza infaz ve islâh müesseselerinde gördüklerimizin, burada tatbikata konulmasından ibarettir. Bunun ilk müsbet neticelerinden birisi, herkesin bildiği veçhile, cezaevinde işlenen cürümlerin önünü almak olmuştur.

Artık Ordu cezaevinde, ferdî veya kitle halinde firar vakalarına tesadüf edilmiyor. Orada birbirini ağır yaralıyan veya öldürenlere rastgelinmiyor. Müdür ve gardiyanlara karşı gelenler veya çocuklara sataşanlar olmuyor. Keyif veren zehirleri kullananlar, kumar oynıyanlar, maznunları ve şahitleri mahkemelerde yalan beyanata sevkedenler ve tezvir yapanlar görülmüyor.

Cezaevinin damını delerek veya yüksek ve yalçın dıvarlarından denize atlıyarak veya bahçenin dıvarlarını tırmanarak, kaçmayı tecrübe etmiş olanlar, artık müessesenin sıcak ve samimî havası içinde, geri kalan müddetlerini bitirerek hüriyete kavuşmaktan başka bir şey düşünmüyorlar. Bunlar kendilerini ziyarete gelenlere " cezaevinin kapılarını ardına kadar açsalar, onların eşiğinden dışarıya bir adım atmak isteyenler bulunmaz „ diye uslandıklarını ikrardan zevk duyuyorlar.

Vaktile içerde arkadaşlarının kanile lekelenmiş olan bıçaklarını ve diğer silâhlarını, gönül arzularile bana veriyorlar. Çünkü o silâhların kendilerini belâya sokmaktan başka bir işe yaramadığını pek âlâ biliyorlar.

Mahkûmların ruh ve karakterlerinde hasıl olan bu derin tahavvülü yakından bilmiyenler ve yeni infaz ve islâh sistemleri hakkında bilgileri olmıyanlar, cezaevi önünden geçerken, onların sabah jimnastiğine başlamadan evvel İstiklâl marşını hep beraber

söylediklerini, her nevi sporla meşgul olduklarını, millî günlerde müzik çaldıklarını ve kitap okuduklarını görerek "bunlarla bizim aramızda ne fark kalıyor„ diye birbirlerine soruyorlar. Bunlar suallerinin cevabını almak için, mahkûmların yüzlerine dikkatle bakmalı ve orada hürriyetten mahrum olmanın büyük ıztırabını okumalıdırlar. Demek ki, en büyük fark, hürriyete sahip olup olmamaktan ibarettir. Hareket halinde olmak, teneffüs zamanlarında spor yapmak, millî bayram günlerini tes'it etmek, müzik çalmak veya kitap okumak, onların insanî haklarıdır. Onları bu haklardan mahrum etmek bugünkü infaz prensiplerinin hududu haricindedir.

Bu haklarını kullanmalarına müsaade ve hattâ kendilerini teşvik ettiğimiz mahkûmlar, yarın hürriyete kavuştukları zaman, artık bu cemiyetin rahatını bozmıyacaklardır. Bilakis, onun saadeti için çalışmayı fırsat bileceklerdir. Çünkü onlar o şekilde, ve o ruhla islâh ve terbiye edilmektedirler.

Onlara ıztırap çektirmek te bizim için pek kolaydır. Bunun için, onları sadece kendi hallerine bırakmak kâfidir. Fakat bu ihmal ve ıztırabın acısını yarın yine cemiyet çekecek ve içinden vereceği taze kurbanlarla bizim hatalarımızı pahalıya ödeyecektir.

Çocuklarla yaşlıların, eskilerle yenilerin, ağır cezalılarla hafiflerin hep birlikte yatıp kalktıkları bu tek koğuştan ibaret eski kilise binasında, onların evvelce çektikleri büyük sıkıntıları ve bu sıkıntıların reaksiyonları sayılan muhtelif hâdise ve cürüm mevzularına şahit olanlar, bugünkü hâl karşısında sevinçlerini saklıyamamaktadır. İşte biz, infaz ilminin tatbikatile meşgul olanlar, memlekette hamdolsun, her zaman bulunan bu iyi niyetli ve temiz duygulu insanların kanaatlerine ehemmiyet verir, yaptıklarımızın mükâfatını vicdanlarımızda buluruz.

Terbiye ve ıslâh zihniyeti, mahkûmların arkasından ağlıyanların dahi ele alınmasını icabettirir. Bir mahkûmu maddî ve manevî çöküntülerden kurtarmak için, onun yardıma muhtaç ailesi ve köyündeki işi ile dahi meşgul olmak lâzımdır. Onun köydeki tarlası eskisi gibi ekilip biçiliyor mu? Oraya başkaları tecavüz ediyor mu? Karısı kendisini sık sık ziyarete gelerek ıztıraplarını azaltıyor mu? Çocukları mektebe gidiyor mu?

Ceza infaz sisteminde fiilî rolü olan bir müddeiumumi sıfatile, bütün bu meselelere cevap verebilmeliyiz. Zira mücrimi ele almış, ve onu cemiyete kazandırmak zihniyetile ortaya çıkmış olan yeni kriminoloji ilmi ve onun zihniyeti bize bunu emrediyor.

6— Mahkûmların çocukları:

Ordu Cezaevindeki mahkûm kadınlara ait koğuşları ziyaret edenler, orada sarı benizli ve yarı çıplak çocuklarını göğüslerine basarak duran bazı kadınlara rastgeliyorlar. Kucaklarında çocuklarını tutan bu kadınlardan bazılarının hiç gelen gideni yoktur. Kendilerine verdiğimiz gıdadan alacakları zayıf kalori, çocuklarının maddî hayatını dahi temine kifayet eder mi? Onun kifayet etmediği, çocukların sıska vücutlarından ve sararmış yüzlerinden besbelli değil mi? Doktorlara sorarsak, bu çocukların bu vaziyette bir dakika içerde kalmaları fennen mahzurludur.

Bu çocukların anaları, ağır veya hafif bir takım cürümlerin fail idir. O başka mesele. Fakat kucakta tutulan bu zavallı mahlûklar, hangi cürmün cezasını çekmek için, analarının hayatına ortak olarak bu dört divar arasında yaşıyorlar?

Bunlara bir süt anası bulmak veya hayırsever bir kadına ve bir aileye teslim etmek hususundaki bütün gayret ve teşebbüslerim neticesiz kalmıştır. Nihayet erkekler tarafında cezasını çeken bir mahkûmun köyündeki karısı, bunlara yardım elini uzattı ve bu suretle bunlardan bir kısmının gıdasızlık ve havasızlık yüzünden kayıplarının önüne geçebildim.

Bu vaziyet, mahkûma ve onun çocuklarına acıyarak yardım elimizi uzatacak derecede olgunlaştığımız zamana kadar devam edecektir.

Yine cezaevine yakın semtlerde, pejmurde kıyafetleri ve serseri hallerile herkesin nazarı dikkatini celp eden bir kısım çocuklar da, mahkûmların çocuklarıdır. Ana ve babaları, beş on adım ötedeki cezaevinde yatmaktadır.

Bu çocuklardan bir kısmı alenen dilenmektedir. Diğerleri ise bu yolu tutmamak için son kuvvetlerini harcıyorlar.

Bunlar da, kötü bir zihniyetin kurbanıdır. Kendilerine kaatilin oğlu, hırsızın kızı deniyor. Yüzlerine karşı savurulan bu sözler,

alın teri dökerek hayatlarını kazanmak için muhtaç oldukları kuvvet ve cesaretlerini kırıyor. Bunları bekliyen hazin akibetleri kestirmek müşkül değildir.

Eğer Ordu'da, bunların istikbalini koruyacak himaye müesseseleri veya hayır sever şahsiyetler mevcut olsa idi, her şey yoluna girerdi.

Komşumuz Giresun'un bu kabil çocukları; oradaki mes'ut zihniyetin yarattığı müessesede himaye edilmektedir. Kıymetli arkadaşım Müddeiumumi Nafiz Yamanoğlu'nun şuurlu başkanlığı altında çalışan Giresun Çocuk Esirgeme Kurumu, oradaki muavenete muhtaç bütün çocukların taliini değiştirmiş bulunmaktadır. Bu kurumun en başta gelen azası Bay Hasan Feridun'dur. Servetini seve seve bu uğurda harcamakta ve muhitinin minnettarlığına hak kazanmaktadır.

Yılbaşından birkaç gün evvel bu kurum için yapılan teberruğ miktarını söylersem, herkesin hayretini mucip olacaktır. Giresunun kıymetli Valisi İbrahim Bozkurt'un teşebbüsü ile idare edilen teberruğ listesi, hatırımda kaldığına göre 13000 lira ile kapatılmıştır.

Giresun'u ziyaret ettiğim zaman Ordu'daki bu alâkasızlıktan dolayı kendilerine şikâyet eylemiştim. Fakat muavenetlerini bu kadar sür'atla bize de teşmil etmek nezaketinde bulunacaklarını doğrusu tahmin etmemiştim. Yeni aldığım şu sevindirici mektup, bu lütüfkârlığın canlı bir ifadesidir:

Ordu C. Müddeiumumiliğine

Giresun Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından iaşe ve ibate edilmek üzere, Çocuk Esirgeme Merkezine, beş nufus yetim ve yoksul çocuğun gönderilmesini rica etmeğe karar verdik. Bu ricamızın lütfen kabulile hakikaten himaye ve muhafazaya ihtiyacı olanlardan beş çocuğun tefrik ettirilerek gönderilmesine yüksek müsaadenizi dileriz. Saygılarımızla.

Giresun
Çocuk Esirgeme Kurumu R.

Kurum âzasından — Hasan Feridun
Müddeiumumi — Nafiz Yamanoğlu

Bu insanca yardım ve alâka zihniyetinden dolayı kendilerine çok minnettar ve müteşekkirim. Ordu'da hiç bir müessese ve şahsın kendilerine yardım elini uzatmadığı beş mahkûm çocuğunu

Giresun'a göndererek onları bu günkü müşkül durumdan kurtaracağını. Bu çocukların babaları, cezaevinden çıkarak hüriyete kavuştukları zaman, cemiyetin sayesinde cürüm muhitine düşmekten kurtarılmış olan yavrularına kavuşacak ve o cemiyete minnettar olacaklardır. Eski mücrimleri tekrar cemiyet aleyhine dönmekten alıkoyacak, bundan daha kuvvetli âmil tasavvur edilebilir mi?

Görülüyor ki mahkûmların aile ve çocuklarile uğraşmak, bizzat o mahkûmların islâh ve terbiyesile meşgul olmaktan daha zordur. Zira ne de olsa, elimizde hir infaz müessesesi ve bir kadro mevcuttur. O resmî müessese ve kadro ile bu gayemize ulaşmak için gayret sarf edebiliriz. Fakat mücrimlerin aile ve çocuklarile meşgul olacak bir müessese ve bir personel kadrosu mevcut değildir. Bütün iş cemiyete düşmektedir. O cemiyet de bu vazifesini ifa etmezse, elimiz böğrümüzde kalır. Ordu cezaevindeki mahkûmlar, bu cemiyetin adamlarıdır. Onların aile ve çocukları da o cemiyete emanet edilmiştir. Bu itibarla onları manen ve maddeten kurtararak cemiyete kazandırdığımız gün, bu işte emeği geçmiş iyi yürekli insanlar da vicdanlarından en büyük mükâfatlarını almış olacaktır.

Çok sevdiğim güzel Ordu ve onun çalışkan ve nezih halkının, kendi sinesinden çıkmış olan insanlarına ve onların aile ve çocuklarına karşı daha müsait ve anlayışlı bir zihniyet taşıyacağına ve elinden gelen yardımı esirgemiyeceğine inanıyorum. Zira düşkünlere yardım, büyük milletimizin karakteri icabıdır.

Mücrimlerin Kültür Seviyesi

Cürmün ferdî sebep ve âmilleri arasında, tahsil ve bilginin rolü oldukça mühim bir mevki işgal etmektedir. Evvelâ hâkimin huzuruna, bilâhara hapishaneye getirilen mücrimlerin manevî seviyeleri hakkında bir çok tetkikat icra edilmiştir.

Umumiyet itibarile mücrimlerin, kültür seviyesi bakımından, zaif oldukları görülmüştür. Bu yüzden bir çok müellifler, cürmü önlemek için, cemiyette tahsil görenlerin miktarını artırmak icap edeceğini ileri sürüyorlar. Fakat kriminolojik araştırmalar, sadece okuma yazma öğrenmenin cürüm işlemeğe mani olmadığını göstermiştir.

Ziyaret ettiğim birçok Avrupa hapishanelerindeki mahkûmların kültür seviyeleri üzerinde bilhassa durdum. Hemen cümlesinin, hiç olmazsa ilk mektep tahsili gördüklerini ve okuma yazma bildiklerini gördüm. Ve cahil tek mahkûma rastgelmedim. Şayet okuma yazma veya ilkmektep tahsili, cürmü önlemek için kâfi gelseydi, bu kabil insanların hapishaneye düşmemesi icap ederdi. Şu hale göre, insanları anormal hareketlerden ve kanunun hudutları dışına çıkmaktan alıkoyan şey, sadece okuma yazma öğreten bir mektep tahsili değildir.

İnsanları cürüm sahası içine girmekten menneden şey, daha ziyade, onların düşünce ve meleke kabiliyetlerini inkişaf, ve şahsiyetlerini tekemmül ettiren esaslı bir tahsil ve terbiyedir. Hayat tecrübesi ile de desteklenen böyle kuvvetli bir tahsil, insanlara sağlam bir karakter verir. İşte bu bükülmiyen karakter, fertleri, ahlâk ve hukuk kaidelerine karşı hürmetkâr kılar ve her türlü ahvalde kendi iradelerine hakim olmalarını temin eder.

Fransız mütefekkirlerinden Joubert'in dediği gibi, tam bilgi

insanı Allaha yaklaştırır, yarım yamalak malûmat ise, onu Allahtan uzaklaştırır.

Hiç şüphesiz ki Allaha yaklaştıran bilgi insanı, memnu olan fiilleri işlemekten alıkoyar. Yarım yamalak malûmat ise, şahsiyet ve karakterin teşekkülünü temin edemiyeceğinden dolayı, insanı cürüm sahasının içine atar. İşte hapishanelerde manen yükselmiş insanlara tesadüf edilmemesi sebebi bundan ibarettir.

Bugünkü ceza infazının gayesi ıslâh ve terbiyedir. Hapishaneye düşen bir mahkûmu terbiye ve ıslâh etmek ise, ancak onun kültür seviyesini yükseltmekle kabil olur.

Her millet bu islah ve terbiye gayesine erişmek için kendisine uygun bir sistem kullanmaktadır. Bu işte, hapishanedeki tahsilin büyük rolü olduğu şüphesizdir.

Gezdiğim Avrupa hapishanelerinin hepsinde, bir öğretmen kadrosunun mevcut olduğunu gördüm. Bu kadro, mahkûmların manevî seviyesini yükseltmek ve onları terbiye ederek icap eden bilgileri vermek hususunda faaliyet göstermektedir.

Bu meyanda Fransa hapishanelerinden bir kısmının müdürleri, ayni müessesenin eski öğretmenlerinden müteşekkildir. Uzun seneler muallimlik ettiği bir hapishanenin müdürlüğüne getirilenler, terbiye sahasındaki geniş tecrübelerinin meyvelerini çabuk alırlar.

Fransanın en büyük ve yeni hapisanesi olan "Les Fresnes„ in bugünkü müdürü M. Farge, ayni müessesenin öğretmeni idi. Bana hapisaneyi gezdirmek ve onun teşkilâtı ile, idaresi hakkında istediğim malûmatı vermek hususunda gösterdiği büyük kabiliyete hayran kaldım. Sanki ailesi efradındanmış gibi, her mahkûm ile ayrı ayrı meşguldü. Mahkûmlarla görüştüm. Hepsi kendisinden memnundu. Vazifesindeki bu muvaffakiyeti, öğretmenlik ile geçen uzun günlerinin tecrübesine borçlu olduğunu söylemişti.

Maalesef bizim hapisanelerimizde henüz resmî bir öğretmen kadrosu mevcut değildir. Bu yüzden, ceza infazında esas olan terbiye ve ıslâh gayesinin tahakkuku müşkül görünüyor. Zira hapishanemizdeki mahkûmlardan takriben %90 ı cahildir.

Meselâ Ordu merkez hapisanesinde yüksek tahsil gören 1, orta tahsil gören 7 ve ilk tahsil gören de 3 kişiden ibarettir. Vasatî

mahkûm ve mevkuf adedi 200 olduğuna göre, mektepte okumuş olanların adedi cahillere nazaran %5 tir. Bu netice, hiç şüphesiz ki, parlak değildir.

Cahil olan bu büyük kütleyi okutmak için, halkevimizin ve maarif idaresinin yardımlarına muhtacız. Bu husustaki teşebbüslerimi iyi karşılıyan Halkevi reisi Dt. Y. Karamustafa, bize en muktedir öğretmenlerden birini tahsis etti. Fakat bu kıymetli ve hamiyetli öğretmen, resmi vazife saatları haricinde kalan pek az vaktını hapisaneye verebiliyor. Ve adeta hiç devam edemiyor. Maarif müdürümüz de, bir terbiyeciye yakışan alâkasile, bu ihtiyacımızın üzerinde durdu. Fakat okullardaki faaliyet mevsiminin devamı hasebile bu alâka, fiilî sahadaki tesirini gösteremedi.

Okuma yazmağı iyi öğrenmiş olan mahkûmların ruhlarına tesir etmek imkânları kolaylaşır. Kitap, bu hususta pek iyi bir vasıtadır. Mahkûmların işine yarıyabilecek evsafı haiz kitaplar, Avrupa hapishanelerinde tasnif edilmiştir. Orada her hapisanenin, bu kabil eserlerle dolu bir kütüphanesi vardır. Zira hapisanede kitap, ekmekten daha ön plânda gelir.

Biz de Ordu hapisanesinde bir kütüphanenin çekirdeğini tesise çalışıyoruz. Fakat bu kolay bir iş değildir. Zira paramız olmadığı gibi, hapisane için kitap teberruğ etmek isteyen kimselere de tesadüf edemiyoruz. Bundan dolayı cesaretimiz kırılmamıştır. Bu işte de halkevimizin alâkasını görüyoruz.

Eldeki kitaplardan istifade edebilecek manevî seviyeye erişmiş mahkûmlarımız pek azdır. Kitap adedini artırırken bu manevî seviyeyi de yükseltmeğe uğraşıyoruz.

Bu kültür seviyesini arttırmak hususunda bizimle omuz omuza çalışmağı bedava göze alabilecek idealist öğretmenleri nerde bulmalı? Hiçbir şey mukabilinde olmıyarak, hapisaneye girip bu zavallı insanları okutmak ve onların ruhlarını değiştirmek için kendinde kuvvet bulacak bu kıratta öğretmenlere ne kadar ihtiyacımız var?.. Gerçi bunlara kuru bir teşekkürden başka verecek bir şey yoktur. Onu biliyorum. Fakat onların kendi vicdanlarından alacakları mükâfat, maddî hiç bir şeyle ödenemiyecek kadar ebedî olacaktır. Mahkûmu kötülüğe sevk etmiş olan fena ruhu kazıyıp,

bir daha cemiyetin rahatını bozmıyacak iyi adam ruhu ikame etmek, bir idealiste gurur verebilecek en mükemmel bir neticedir.

Faydasına inandığım bir kitabı okuyup anlıyabilecek kimselerin hapishanede bulunmadığını gördüğüm zamanki teessürüm sonsuz oldu. Hayatta iyi insanların rolü ne ise, hapisanede iyi kitapların rolü de odur. Avrupa hapishanelerindeki mahkûmların elinde gezen kitapların başında, maruf İtalyan edibi Silvio Pellico'nun " Mes prisons „ adlı kitabı gelir.

En büyük keder ve felâketler karşısında bile, hiç bir ruhî za'afa düçar olmadan, iradenin öz kuvvetile mukavemet metodlarını veren bu kitabı, yalnız mahpuslara değil, herkese tavsiye ederim. Kitabın en büyük avantajı, hapishanelerde bizzat yaşanmış olan vak'aları ele almasıdır. İşte bu kitabın tercemesine, Ordu Halkevi kütüphanesinde tesadüf ettiğim zaman çok sevindim. Ve onu hemen alarak hapishaneye getirdim. Aradan iki ay geçince, kitap hakkındaki intibalarını öğrenmek için, onu okumuş olanlarla temas ettim. Koskoca hapishanede bunu okumuş olarak karşıma ancak üç kişi çıktı. O andaki teessürümün büyük olduğunu itiraf etmeliyim. Her satırını okuyup ezberlemelerini bile istediğim bir kitabın 200 kişi arasında üç kişi tarafından ele alınabilmesi hadisesi, bana, önünde bulunduğumuz yokuşun çetinliğini gösterdi. Kendi mesaimin ne kadar nâçiz ve cemiyetin bu işteki müşterek yardımına ne derece ihtiyacımız bulunduğunu bir daha düşündüm.

Allaha çok şükür, bizim mücrimlerimizin iyi ve faydalı söze karşı olan itimad ve alâkası ölmemiştir. Kitaplar vasıtasile elde edemediğimiz müsbet neticeleri sözle elde etmemiz mümkündür. Söz vasıtasile mahkûmların ruhlarına inmek tecrübesi, Ordu hapishanesindeki mesaimizin direğini teşkil etmektedir. Şayet yanı başımızda bir de öğretmen kadrosu olsa idi, mahkûmların ruhlarını hedef tutan mesaimiz, çok daha çabuk inkişaf ederdi. Fakat biz her türlü imkânsızlıkları hesaba katarak ve asla hayale kapılmadan, bu kadarla da iktifa etmesini ve neticeyi sabırla beklemesini biliyoruz. (1)

Mahkûmlarımız da, hiç olmazsa ne yapmak istediğimizi ve

(1) *Kriminoloji. S. 123. Mehmet Ali Sebük*

kendilerinden neler beklediğimizi pek iyi biliyorlar. Ve bu uğurda muvaffak olmamız için ellerinden gelenlerin fazlasını bile yapıyorlar.

Zira takdir ediyorlar ki, bizim muvaffak olmamız, maddî ve manevî ıztıraplarını azaltacak, ve cemiyetin gelecekteki huzur ve sükûnunu garanti edecektir. Bir müddei umumî sıfatile, bizim de istediğimiz zaten bundan fazlası değildir.

Köy ve Şehir Cürümleri

Cürmün umumî sebep ve âmilleri arasında coğrafî mıntakanın da ehemmiyetli bir rolü vardır.

Bazı müellifler, köy ve şehir kriminalitesi diye ayrı ayrı iki nevi cürüm kategorisi mevcut olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bilhassa Fransız âlimlerinden Tard, bu iki nevî kriminalitenin kendisine mahsus vasıfları bile olduğunu ortaya atmıştır. Meselâ, köy cürümlerinin sert, kaba ve haşin olmasına mukabil şehir cürümlerinin daha yumuşak, hesaplı ve ustalıklı işlenmekte olduğu noktası üzerinde durmuştur.

Fransız istatistikleri, köy ve şehir kriminalitesi arasında aşağı yukarı bir müsavat olduğunu göstermektedir. İtalya'da ise, rakamlar şehrin aleyhinde neticeler vermektedir. Fakat bu rakamlara dayanarak İtalya'da, şehir kriminalitesinin köye nazaran daha fazla olduğunu iddiaya imkân yoktur. Zira istatistikler, cürümleri işlendikleri yere göre tasnif ederler. Ve mücrimlerin daimî ikametkâhlarını araştırmazlar. Halbuki haftanın muayyen günlerinde alış veriş için, veya başka sebepler yüzünden köyden şehre gelenlerin işledikleri memnû fiiller, şehir istatistiklerine geçer, ve onları kabartır. Bundan başka köylerde ikamet eden halk, şehirde oturanlardan çok daha fazladır. Bu büyük kitlenin işliyeceği cürümler de bittabi, şehirde ikamet edenlerden fazla olacaktır.

Bazı müellifler de prensip itibarile, köylülerin şehirlilere nazaran daha ziyade hak mefhumuna bağlı olduklarını beyan ederler. Fakat böyle bir mülâhazayı haklı gösterecek rakamlar göstermiyorlar.

Kriminoloji ilmi, bu iddia ve mülâhazaları ve iki nevi cürüm kategorisi fikrini kabul etmemektedir.

Yalnız bazı nevi cürümlerin sadece köy veya şehirde işlenmeleri itibarile, bunun üzerinde bir takım mülâhazalar yürütmek mümkündür. Faraza, bizde radyo kanununa muhalif hareketler, daima şehirliler arasında işlenmektedir. Adliye dosyaları bu kabil fiillerin failleri arasında köylülerin bulunmadığını gösterir. Bunun sebebi, bizde radyonun henüz köye girmemesidir. Bundan başka, çocuk düşürme fiillerinin de sadece şehir kadınları tarafından işlendiği görülmektedir. Çocuk düşürmeğe mahsus vasıta ve imkânların köyde mevcut bulunmaması ve köy kadınının tebrike şayan mantalitesi ile bunun sebebini izah edebiliriz.

Çocuk düşürmek istiyen bir kadın, bir doktor veya ebeye ve bir takım lüzumlu ilâç ve aletlere muhtaçtır. Şehir kadınının emrinde olan bu vasıta ve imkânlar, köy kadınının elinde mevcut değildir. Bundan başka bizim köylü kadınlarımız, her ne pahasına olursa olsun, çocuk doğurmaktan çekinmezler. Zira onun için çocuk, ana olmanın en büyük ve şerefli bir delilidir. Bu itibarla indinde çocuk düşürmek hem ayıp, hem de günah bir harekettir. Zaten insanları cürüm işlemekten alıkoyan sadece ceza müeyyidesi ve kanun korkusu değildir. Ayıp ve günah, yani ahlâk ve din mefhumlarına bağlılıktır ki, insanları cürüm sahası içine girmekten menneder.

Bundan mâda, rakamlar, bazı cürümlerin daha ziyade şehirde, bazısının da köyde işlendiğini gösterir.

Meselâ, Ordu'da, adam öldürme, ağır yaralama, kız ve kadın kaçırmak ve ırza geçmek fiilleri ekseriyetle köyde ve hırsızlık, kumar, sarhoşluk, hafif yaralama, sövme, hakaret suçları da şehirde işlenir.

Elimizdeki dosyalar ve Cezaevindeki mahkûmların durumu, bize bu kanaati vermektedir. Fakat kanaatlarımızı sadece adliyeye düşen vakalar ve cezaevine giren mücrimler üzerinde yürütürsek hataya düşeriz. İşlendikleri halde adliyeye intikal etmiyen hadiseleri de hesaba katmak icap eder. Meselâ Ordu'nun köylerinde bir çok ağır yaralama, sövme ve hakaret fiilleri de vukubulduğu halde, bu suçlara hedef olanlar bize şikâyetlerini bildirmek üzere şehre gelmezler. Sahilden itibaren yüzlerce kilometre içerde işlenen bu fiillerden dolayı şikâyet için şehre gelmek ve davayı mahkemede sonuna kadar takip etmek kolay değildir. Onun için bu fiillere hedef olanlar, ya hiç ses çıkarmazlar, yahutta işi aralarında halledeler. Her iki halde de bunlar, ölüm ile neticelenmediği takdirde Allah, ile kul arasında kalır. Ve istatistik ilminin gözlerinden kaçar.

Sarhoşluk da öyledir. Alkol alanların şehirde bağırıp çağırması çabuk duyulur. Ve zabıtanın müdahalesini icabettirir. Halbuki köyde işlenen bu kabil hadiseler kimsenin gözüne çarpmaz.

Kumar da böyledir. Onun için köy ve şehir cürümleri üzerinde fikir beyan ederken, sadece kuru istatistiklere bakarak hüküm vermek ve netice çıkarmak yanlış ve hatalıdır.

Ayrıca istatistik ilmi, kat'ileşmiş mahkûmiyet hükümlerini ele almaktadır. Beraet, sukut veya müruru zaman gibi hükme mani olan sebepleri mütalâa etmez.

Memleketimizde ceza davalarının talikten talika uğraması yüzünden senelerce uzaması, mücrimlerin ekmeğine yağ sürmektedir. Bu yüzden onlar işledikleri cürümlerden dolayı beraet, sukut, müruru zaman gibi can kurtaran simitleri sayesinde yakalarını kurtarmaktadırlar. Onun için köylülerin, saatlarca uzak mesafeden yaya olarak mahkemeleri ve senelerce devam eden davalarını takip etmeleri mümkün değildir. Köylü, çoluk çocuğunun rızkını veren toprağının başında kalmasını tercih eder. Halbuki mahkemede açtığı sövme, hakaret, ızrar, tehdit ve dövmek gibi davaların duruşmalarında hazır bulunmazsa, bu davalar otomatik olarak düşer ve üstelik mahkeme harç ve masrafları da kendisine yükletilir.

Mahkemelerin bir iki celsede sona ermiyeceğini bilen köylüler, hiç dava açmazlar. Ve tecavüzü sineye çekerler. Bu neticeyi kestiremiyenler, beşon defa mahkemeye gelip giderler. Hüküm çıkmadığını görünce işin arkasını bırakırlar.

İstatistik ilmi köyde işlenen sövme, hakaret, ızrar ve müessir fiil gibi suçların işlenmediğini kaydeder. Bu rakamlara istinaden yazı yazanlar da bazı müsbet ve gönüle ferahlık veren nazarî neticeler çıkarırlar. İşin içinde olanlar, bu kuru rakam ve çıkarılan neticeler önünde aldanmaz.

Ordu köylerinde işlenen bir cürüm nevi vardır ki, adeta korkunç bir hal almaktadır. Bu, fındık toplama mevsiminde girebi ile işlenen yaralama cürümleridir. O mevsimde bizim dairemiz, yüzleri, başları ve vücutları girebi ile parçalanmış insanlarla dolup boşalır. Bunların arasında gözleri çıkarılmış, burunları ve kulakları kesilmiş, çeneleri parçalanmış ve el ve ayak kemikleri kırılmış insanlar çoktur. Onları hekime muayene için sevk ve neticeye göre mücrimler hakkında muamele ifa ederiz.

Bu hadiseler ekseriya arazinin üzerinde hak iddiasından ileri gelir. Esaslı şekilde tefrik ve mülkiyeti sağlam kaidelere istinaden tayin ve taksim edilmemiş olan bu çeşit arazide oturanlar, birbirinin hayat ve sıhhatlarına kasdetmektedirler. Bunun önüne geçmek için hiç şüphesiz ki, çok etraflı tedbirler almak icabeder. Her fındık mevsiminde verilen bir çok kurbanlar, bize bu tedbirlerin biran evvel alınması lüzumunu açıkça göstermektedir. Nitekim biz, bir Müddeiumumî sıfatı ile, elimizdeki salâhiyetlere istinaden almış olduğumuz bazı tedbirlerin müsbet neticelerine şahit oluyoruz. Bu sayede 1942 senesinde işlenen bu kabil fiillerle, 1943 senesinde işlenmiş olanlar arasında ehemmiyetli bir fark hasıl olmuştur. Bu farkın 1944 senesinde daha ziyade göze çarpacağını ümit ederim.

Bu tedbirlerin nelerden ibaret olduğunu, bu yazımızın mahdut olan sahası içinde tafsilen izaha imkân yoktur. Bu, daha ziyade cürümle mücadele mevzuunu alâkadar eder.

Kadınlar tarafından işlenen cürümler

Kriminolojide, cürmün ferdî sebeb ve âmilleri arasında, cinsiyet de mühim roller almaktadır.

Eski devirlerde cürüm, daha ziyade erkeğe mahsus bir fiil telâkki edilirdi. Kadınlar, ya kendi kendilerini öldürürler, yahut da, cürüm mevzuu olurlardı. Fakat pek nadir haller müstesna olmak üzere, asla cürüm işlemezlerdi.

Bilâhara kadın, erkeğe yardımcı vaziyette cürüm sahasına dahil olmağa başlamıştır.

Nihayet zaman, hayatın şartlarını da değiştirdi. Artık kadın da erkek hayatına ortak oldu. Bu müsavi iştirak, kadının da, kriminalite önünde mevki almasını intaç etti. Bununla beraber, cürüm sahasına giriş itibarile, hiçbir zaman kadınla erkek arasında bir müsavat göze çarpmamıştır. 1902 senesinde, Fransa'da mahkeme önüne sevkolunan kadınların miktarı erkeklere nazaran % 13, Belçika'da % 33, İtalya'da % 34 ve Mısır'da % 5 dir.

Kriminel istatistik bize, münhasıran kadınlar tarafından işlenen bazı cürüm nevileri vermektedir. Meselâ, 1881--1891 seneleri arasında Almanya'da işlenen 100 çocuk öldürme vak'asından cümlesinin kadınlar tarafından ika edildiği görülmüştür. 100 çocuk terki cürmünden, 84 ü, ve 100 çocuk düşürme fiilinde 81 i, kadınlarca işlenmiştir.

Kadınların cürüm mevzuuna girmeleri, onların içtimaî hayatta elde ettikleri haklarla sıkı sıkıya alâkadardır. Bu husustaki rakamlar, kadınların sosyal hayattaki mevkilerini gösteren en açık belirtilerdir. K e t l e t 'e göre, şark ve garp kadını tarafından

işlenen cürümler arasındaki büyük fark, onların sosyal sahadaki mevki ve haklarını göstermektedir.

Memleketimizin kadınları, bütün medenî ve sosyal haklarına sahiptir. Bununla beraber cürüm muvacehesindeki vaziyetleri, garp kadınına nazaran farklıdır. Zira memleketimizin kadınları, henüz hayatın her safhasında fiilen erkeğin faaliyetine iştirak edememiştir. Bu meyanda hâkim, meb'us, avukat ve memur kadınlarımız vardır. Fakat kunduracı, kasap, balıkçı ve gemici kadınlara rastgelmiyoruz. Halbuki, Avrupada bu ağır sanatları da erkekler gibi ifa eden kadınlara tesadüf edilmektedir.

Bittabi zor ve kolay, hayatın bütün faaliyet sahalarında erkeklere uyamıyan kadınlarımız, ekseriya memnu fiillerin dışında kalmaktadırlar.

Şehir kadınının, köy kadınına nisbetle daha ziyade cürüm sahasına girdiği, elimizdeki dosyalardan anlaşılmaktadır. Şehir kadını, en ziyade hakaret ve hırsızlık gibi şerefe ve mala tecavüz suçlarından dolayı hâkimin huzuruna gelmektedir. Bundan başka, çocuk düşürme ve çocuk terki cürümleri de mebzulen ika edilmektedir. Bilhassa analık vazifelerinden kaçınmayı tazammun eden çocuk düşürme cürümleri, eski Türk an'anesine hiç uygun düşmemektedir. Gözümüzden kaçan ve Allah ile kul arasında kalan bütün çocuk düşürme vak'alarını hakkile tesbit etmek imkânı mevcut olsa, husule gelecek rakam karşısında, dehşete düşerdik. Maalesef şehir sosyetesi, kadınlarımızın bu çeşit cürümlerini yavaş yavaş müsamaha ile telâkkiye başlamıştır. Irkımızın bekasını tehdit eden bu şehir mantalitesini kökünden kazıyacak sosyal tedbirleri almak zorundayız.

Allaha çok şükür ki köy kadını, henüz bu mantalitenin ve bu cürümlerin tesir sahası dışında kalmaktadır. Tarla ve bahçe işlerinde o, kazma ve küreği erkeğin tenbel elinden almış ve en ağır yüklerin altına omuzlarını uzatmıştır. Bu suretle alınteri dökerek kazandığı paranın hemen hepsini erkeğine vermektedir. Erkek ise bu parayı kolayca harcamaktadır.

Ordu'da fındık mahsulünü toplama mevsiminde kadın işçinin

adedi erkeğe nazaran çok daha fazla kabarıktır. Buna rağmen "Girebi„ ile başları veya vücutları yaralı olarak adliyeye baş vuranlardan pek azı kadından şikâyet etmektedir. Demek ki, kadın erkeğe nazaran daha fazla işin içinde olmasına rağmen, cürüm sahası dışında kalmaktadır. Bunun hakikî sebeplerini tahlil edebilecek müstakil bir etüd hazırlamaktayız.

Ordu'da kadın ile erkek kriminalitesi arasındaki büyük farkı görmek için merkez cezaevinin her iki cinse ait mevcudunu gözden geçirmek kâfidir. Ordu'da cezaevi erkek mevcudu vasatî 200 arasında olduğu halde kadınların mevcudu hemen hiçbir zaman 10 rakamını tecavüz etmemiştir. Bu, 20 nin 1 e, nisbeti demektir.

Bu iki rakam arasındaki büyük nisbeti, sadece Ordu kadınlarının sosyal ve iş hayatına iştirâk etmemiş olmalarile izah etmek kabil değildir. Bu işte biraz da, Ordu kadınlarının ahlâk mefhumuna verdikleri mana ve ehemmiyetin de tesiri vardır. Zira, biliyoruz ki, insanı cürüm işlemekten alıkoyan şey, kanun korkusundan ziyade ahlâk müeyyidesidir. Bu işte ahlâk müeyyidesi za'fa uğradığı zaman, kanun korkusu ikinci plânda kalır.

İşte Ordu mahkemelerine intikal eden cürüm hadiselerinin failleri arasında kadınlara pek az tesadüf edilmesi sebebi, kanaatimizce budur.

Alel'umum memleket kadınlarımızın bağlı bulunduğu bu ahlâk ve fazilet müeyyidesini takviye edecek tetbirleri almakta gecikmemeliyiz. Zira içinde bulunduğumuz harp, en ziyade bu ahlâk unsurunu tesir sahası içine almış bulunmaktadır.

Kumarın cürümlere tesiri

Cürmün umumî sebepleri arasında, kumarın önemli bir mevkii vardır. Beşeriyetin her devrinde baht ve talih oyunlarının insan ruhundaki akislerine tesadüf edilmiştir. O itibarla, kumarın tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. O tarih boyunca, kumarın kurbanları ise belki de hiç bir harbın sebep olamıyacağı büyük bir miktara varmıştır.

Kumar oynamağı itiyad edinen fertten her şey beklenir. O, kendisi için olduğu kadar, başkaları için de, tehlike menbaıdır.

Kumarın zararlarını, pedagoji veya sosyoloji bakımından ele alacak değilim. Onun insan vücuduna ve ruhuna yaptığı kötülükleri de hesaba katmıyacağım. Ben yalnız, onun kriminoloji sahasındaki tesirlerini kısaca tebarüz ettirmeğe çalışacağım.

Kumar, en az iki kişi arasında mevzubahis olabilir. Kumara iştirâk edebileceklerin, oyunun karakterine göre, sayısını tayin etmek güçtür. Fakat, kumar vesilesi ile bir araya gelen insanların sayısı ne olursa olsun, onların muhiti, daima bir cürüm sahası olmağa namzettir.

Sabahleyin evinden çıkan bir fert, ogün akşama kadar bir cürüm işlemiyeceğine dair, nefsine karşı söz verebilir. Fakat, başkasının tecavüzüne mâruz kalmıyacağını garanti edemediği gibi, suç işlemiyeceğini de garanti edemez. Zira, kumar muhiti, insanın iradesini selp edebilir. Oradaki ruh atmosferi içinde, irade kendi rolünü oynıyamaz.

Elimizdeki dosyalar, kumar masasında hayatını, sıhhatını, şerefini ve maddî servetini bırakanların maceralarile doludur.

Kriminoloji, sadece kumar sırasında değil, bilhassa kumarı müteakip cereyan eden hadiselerle alâkadardır.

Hayatını kumar yüzünden kaybeden adam, kimseden birşey istemez. Eğer hayatına, kendi kendisine nihayet vermedise, cinayet davalarına bir yeni rakam ilâve edilir. İnsanı ölüme kadar götürmüş yaralama vak'aları, daha fazla işlenir. Haysiyet ve şerefe tecavüzü tazammun eden cürüm failleri arasında kadınlara da rast gelinmektedir. Çünkü maalesef, kadının kumara karşı iptilâsı, erkeğin iptilâsından aşağı kalmamaktadır. Kadın sinirleri ise, çok küçük ve ehemmiyetsiz hadiseler karşısında bozulur. Ve kadın kolaylıkla cürüm sahası içine girer.

Kriminolojiyi alâkadar eden şey, kumarın asıl maddî kayıplarıdır. İşte bu maddî kayıpları cemiyet içinde telâfi etmek zorunda kalan fert, yekûnu büyük bir yer tutan adliye dosyalarında mevcut suçları işler. Bu suçlar, o fertlerin karakterine ve işine göre değişir. Hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimâl, zimmet, ihtilâs ve irtikâp gibi suçlar, kalbur üstünde kalan fiillerdir. Ceza kanununun çerçevesindeki diğer fiiller de nadir değildir.

Kriminolojide, büyük insan kütlelerini sürükliyen ve alâkadar eden küçük mıkyastaki kumar, bilhassa tehlikelidir.

Bır çok insanlar, başkalarının sırtından geçinmeği severler. Bu hal, onların iliklerine kadar işlemiştir. Alınteri dökerek elde edilen bir kazanca, onların iltifatları azdır. Hele ekonomi şartlarına riayet ederek refaha kavuşmak yerine, küçük bir para ile birdenbire zengin olmak temayülü onları sarhoş eder.

Fakat şurası muhakkaktır ki, zahmetsizce refaha kavuşmak ve çalışmadan günün ihtiyaçlarını temin etmek imkânı, kat'î bir formül halinde, henüz kimse tarafından keşfedilmemiştir. Zira, şans ve tâlie devamlı surette hükmetmek, hiçbir insanın harcı değildir. İşte kumarın insan hayatında oynadığı menfi rolün de sebebi budur.

Avrupa'da, aşağı yukarı her zümre halkın taliini deniyebileceği mueyyen kumar nevileri vardır. Hatta, kumarın muayyen şekillerile mâruf olan şehirler bile mevcuttur. Kesesine güvenen, o şehirlere akın ederek taliini tecrübe eder.

Memleketimizde entellektüel zümrenin taliini denediği müşterek bir oyun var. Poker. Bu oyun, son seneler zarfında, çok revaç bulmuştur. Bunun bilhassa aile muhitlerinde uyandırdığı alâka, kriminoloji sahasına intikal eden çok kötü neticelerin doğmasına sebebiyet vermektedir.

Pokerin oynandığı hususî evler, Ceza Kanununun tarifatı dairesinde, umuma mahsus veya umuma açık yerlerden mâdud olmadığından, hemen hemen adlî zabıtanın ve Müddeiumuminin kontrol ve mürakabesi hududu haricinde kalmaktadır. Bu hal da, bu kumar nevinin yayılmasını intaç etmektedir. Bu yayılma hadisesi ise, bütçesi mütevazî olan aile ooaklarının aleyhinde neticeler doğurmaktadır.

Bundan başka, memleketimizde, bilhassa kahve ve gazinolarda oynanan zar, tavla ve iskambil gibi oyunlar da, geniş halk kütleleri tarafından oynanmaktadır. Bunların da kurbanları mühim yekûnlara baliğ olmaktadır.

Ordu vılâyetinde, normalin üstünde kumar oynanmaktadır. Bunun sebebi, işsizlik ve memlekette eğlence hayatının mevcut olmamasıdır. Büyük bir halk kütlesinin maişet vasıtası olan fındık, senenin muayyen mevsiminde toplanır ve satılır. Diğer mevsimlerde boş kalan fert, elindeki parayı faideli surette sarfedecek imkân bulamayınca, onu kumara yatırır.

Ordu'da, hiçbir medenî eğlence vasıtası yoktur. O, bir sinemadan bile mahrumdur. Bu itibarla gece, insanların ruhları üzerine bir kâbus gibi çökmektedir. Gece kumarı, kısmen de bu ümitsizlik yüzünden başgöstermektedir. Gerçi Halkevi, elindeki müsait binadan istifade ederek, şehrin bu ihtîyacını tatmin etmeğe çalışmaktadır. Fakat sinemasız bir şehirde, bu yapılanlar kâfi değildir. Geceleri ve tatil günlerinde halkı ve bilhassa gençliği oyalıyacak, onları kumar gibi kötü düşüncelerden uzaklaştıracak çareler aramak icabeder. Hele, deniz ve kara sporlarının Ordu'daki kifayetsizliği, gözle görülecek vaziyettedir.

İşte kumarla mücadeleyi, sadece kanunun sırtına yüklemek yerine, yukarıda sayılan müsbet ve önleyici tedbirlere başvurmak suretile idare etmek lâzımdır. Bir kahveyi basarak beşon kişiyi mahkeme huzuruna sevketmekten hiçbir şey çıkmaz. Zira, başka hiçbir şey yapamıyan fert, eski fiilini tekrardan çekinmez.

Bu itibarla zecrî (Repressif) tedbirlerden ziyade, kriminolojinin tavsiye ettiği önleyici (Préventif) tedbirlere başvurmak icabeder.

Ordu'da gittikçe genişliyen kumar iptilâsını önlemek için de, kriminolojinin bu tecrübe olunmuş metodundan istifade etmekten başka bir çarenin mevcut olmadığı meydandadır.

Alkolün cürümlere tesiri

1— Alkol:

Dünyanın her devrinde bir alkol meselesi olmuş ve kriminalitenin en faal faktürleri meyanında sayılmıştır. Onun için bir çok müellifler, kriminalitenin artması sebepleri arasında, alkole mühim bir yer ayırmışlardır.

Yine bir kısım müellifler, bazı alkoliklerin, kendilerini dünyaya getirenlerin eseri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Alkolik anne, babanın çocuğu da alkoliktir. Ve bunlar, bir çok ruhî ve uzvî noksanlarla dağarlar.

Alkolik olan ve olmıyan iki aile üzerinde yapılan tetkikat şu neticeyi vermiştir: Alkolik olan ailenin 57 çocuğundan 25 i doğumun daha ilk günlerinde ölmüş, 22 sinin akılca zayıf, ve ancak 10 adedinin normal olduğu görülmüştür.

Alkolik olmıyan ailenin, 50 çocuktan, ancak beşi ölmüş, ikisi zekâca geri kalmış ve ikisi de vücutça fena teşekkülle doğmuştur. Bu mukayese, alkolün rolünü tebarüz ettirmeğe kâfidir.

2— Alkolün fikrî hayat üzerindeki tesiri:

Alkolün fikrî hayat üzerindeki tesir derecesi hakkında hesap yürütmek güçtür. Bu, daha ziyade, bünye ve dimağın alkole mukavemet kabiliyeti ile alâkadardır. Alkole alışkanlığın ve kültürün de mukavemet işinde rolü vardır.

Tetkikatımıza nazaran alkole mukavemet derecesinin, manevî olgunlukla derin bir alâkası da mevcuttur. Ayni yaş ve bünyeye malik olanlardan bir kısmının şuurunu kaybetmesine mukabil,

diğer kısmının meleke ve muhakemesini muhafaza etmesi bu suretle izah edilebilir.

3— Alkol ve ceza mesuliyeti:

Alkolün iki mühim neticesi vardır: Şahsı, ya sarhoş, veya alkolik yapar. Sarhoşluk ile alkolizm arasındaki fark büyüktür. Muayyen miktardan fazla alkol alan herkes sarhoş olur. Devamlı ve uzun bir sarhoşluk, insanı alkolizme götürür. Bu vaziyette bünye alkole, alkol bünyeye alışır.

Hukukun ceza mevzuatı, cemiyete zarar veren sarhoşluğu men etmiş ve sarhoşluk anında işlenen fiilleri ceza tehdidi altına almıştır.

Bazı memleketler ise, alkol kullanmaktan ileri gelmiş müzmin zehirlenme halinde işlenen fiilleri cezadan muaf tutmuştur. Bizde alkolizm, henüz ilerlemiş bir tehlike halinde olmadığından bu hüküm kabul edilmemiştir.

4— Alkolizmle mücadele:

Bu mücadelenin, alkolizme karşı önleyici ve alkoliklere karşı ıslâh eyleyici mahiyette olması, hemen her tarafta kabul edilmiştir. Alkolü toptan yasak etmek, bütün kötülüklere ve suiistimallere nihayet verir. Fakat bu yasağı tatbik etmek kolay değildir. Şimdiye kadar bunu denemiş olan milletler, bunun çıkar bir yol olmadığını anlamışlardır.

Onun için alkolün kötü kullanış tarzını ortadan kaldırmak çarelerine baş vurulmuştur. Alkol derecesi düşük içkilerin piyasaya sürülmesi de tecrübe olunmuştur. Bu tecrübe, cürüm grafiklerinde düşüklük kaydetmiştir. Meyhanelerin erken kapatılması da akla gelmiştir. Alkollü içkilerin piyasadan kaldırılması da düşünülmüştür. Memur ve işçi maaşlarının hafta ortalarında tediyesi işi de hesaba katılmıştır.

Bilhassa propaganda yoluna ehemmiyet vermek prensibi kendini göstermiştir. Bundan başka, Avrupada halkı meyhanelerden çı-

karmak için, açık havalarda konser vermek, spor sahalarında eğlenceler tertip ve seyahati teşvik etmek bunlara dahildir. Bu seyahati memlekette yapmak için, ucuz otomobil ve motosikletler piyasaya arzetmek imkânları da aranmıştır.

Hiç şüphesiz ki, bu çarelerden hiç birisi alkolizmin köklerini kurutmak için başlı başına işe yaramamıştır. Fakat az veya çok faideler vermiştir. Bütün bu saydıklarımız, alkolizmle mücadeleden ibarettir. Bir de alkoliklerin islâh çareleri vardır ki, bu daha ziyade bütçe meselesidir. Evvelce Avrupa'da alkolikler timarhanelere kapatılırdı. Alkolikler buralardan tahliye edilince, tekrar içmeğe başlardı. Bilâhara bunlar hastanelere sevk edilmeğe başlandı. Bu itibarla sarhoşu cezalandırmak yerine, islâh ve tedavi etmek mevzu'u bahistir. Mustakil kriminolojinin gayesi de budur. Netekim bir çok yeni ceza kanunları, bu yola doğru teveccüh etmiş bulunmaktadır. İki sene evvel yürürlüğe girmiş olan İsviçre ceza kanunu bu meyandadır.

5— Alkolün memleketimizdeki vaziyeti:

Allaha çok şükür, memleketimizde Avrupadaki manasile bir alkolizm mevcut değildir. Daha ziyade sarhoşluk vardır. Alkoliklere benzeyen akşamcılarımızın sayısı da mahduttur.

Bizde alkolizm yok derken, köyü hesaba katıyorum. Zira, köylerimizin büyük ekseriyetinde millî içki olarak henüz " a y r a n " kullanılmaktadır. Memleketimizin emsalsiz sularile yapılan ayranın daha uzun müddet bu mevzuu muhafaza etmesini temenni ederiz.

Şu halde, bize düşen ilk vazife sarhoşluk ile mücadeleyi sadece kanunun zayıf omuzlarına yüklemek bir işe yaramaz. Zira, ceza kanunumuzda mevcut bu hususa mütedair müeyyide çok gayri kâfidir. Sarhoşluktan dolayı mahkemelere sevkedilenler, üç, beş lira para cezasına mahkûm edilmektedirler. Bu cüz'î paraların da tahsili senelerce uzamaktadır. Onun için bu mücadele, zabıta ve adliyeyi yormaktan başka bir netice vermemektedir.

Biz bu işte herşeyden evvel eski güzel âdetlerimize dört elle sarılmalıyız. Evleninceye kadar erkeklerin, anne babaları önünde

alkol almamaları adeti, ırkımızın maddî kudretini ayakta tutan büyük meziyetlerden biridir. Evvelce kadınlar, da alkol nedir, bilmezlerdi. Ve alkol içen bir çocuğu gören herkes, cemiyetin selâmeti namına, onu tedip ve terbiyeye salâhiyettardı.

Heyhat, şimdi artık bu güzel âdetlerimizin yerlerinde yeller esmeğe başlamıştır. Bu âdetlerimizin yerine, henüz bir şey koyamamadık ve koyamıyacağız. Onun için, bizdeki sarhoşluk kurbanları günden güne artmaktadır. Bu bıçaklı ve tabancalı sarhoşluğun verdiği büyük kurbanları gösteren hakikî rakamları görebilsek, onların karşısında dehşetle geri çekiliriz. Bilhassa rakının terkibindeki maddeler, tecrübesiz ve kültürsüz dımağları çabuk tahrişe kâfi geliyor. Bu itibarla rakı bizde, cürümlerin anası gibi telâkki edilebilir.

Irkımızı, bunun büyük âfetlerinden korumak için, rakıyı büsbütün ortadan kaldırmaktan başka çare görünmiyor. Şarap, bira ve diğer içkileri de kullananlar oluyor. Fakat, hâkim önüne mücrim olarak çıkanlardan yüzde doksanının ağızları rakı kokmaktadır. Elimizdeki dosyalar, günden güne rakı kurbanlarının adedi ile mütenasip alarak çoğalmaktadır. Onun için halkı, rakıdan başka olan diğer içkilere alıştıracak tedbirleri almalıyız. Memleketimizin bol ve dünyada emsali bulunmıyan nefis üzümlerinden, kendimize mahsus şarap çeşitlerine ehemmiyet vermeliyiz. Bu arada halkımızın rağbet gösterdiği bira imalâtını da ihmal etmemeliyiz.

6— Ordu vilâyetinin alkol vaziyetine gelince:

Ordu'da rakının su gibi içildiğini görüyoruz. Rakının tesirile işlenen cürümlerde de büyük bir inkişaf vardır.

Rakı fiyatlarında vukubulan artışların, sarfiyata tesiri olmamıştır. Zaten kriminel istatistik, rakı fiyatlarının artırılması ile, sarfiyatının önüne geçilemiyecegini açıkça göstermiştir.

1940 senesinde Ordu vilâyeti dahilinde 16,882 litre rakı sarfedilmiştir. Ayni sene zarfındaki litre fiyatı 190 kuruştan ibaretti. (1) 1941 senesinde sarfiyat 22,489 litreye çıktığı zaman, fiyat yine 190 kuruştu. 1942 senesinde, litre fiyatı, 310 kuruşa çıkarıldığı halde, sarfiyat azalmamış, bilakis 22,665 litreye fırlamıştır.

Bundan başka litre fiatı 500 kuruşa yükseldiği zaman, sarfiyatın azalması beklenirken 26,198, litreye çıkmıştır. Nihayet içinde bulunduğumuz senenin daha ilk altı ayında sarfiyatın 15,272 litre gibi büyük bir rakama fırladığı görülmüştür. Buna rağmen, litre fiyatları 700 kuruştur, en büyük hadde çıkmıştır. Demek ki, beş sene zarfında, litre fiyatlarında vukubulan muntazam artışlar, sarfiyat miktarının da artmasına mâni olamamıştır.

Beş sene zarfında, alkolün sebebiyet verdiği cürüm dosyalarının da, aşağı yukarı şu tempoya uygun bir şekilde arttığı görülmektedir. İnhisar idaresi tarafından piyasaya arzedilen rakı miktarı, hiç bir yakıt ihtiyaca kâfi gelememiştir. Onun için zaman zaman Giresun, Bulancak gibi yerlerden Ordu'ya kaçak suretiyle rakı idhal edildiği anlaşılmıştır. Bu yüzden bilhassa 943 senesinde, bu rakılar karaborsaya intikal etmiş ve fiyatlar, litre başına en aşağı bir lira fırlamıştır.

Ordu'da şarap ve bira sarfiyatı ehemmiyetsizdir. Ve rakı sarfiyatının ancak onda bir kadarını tutmaktadır. Bu yüzden şarap ve biradan mütevellit cürümlere, hemen hemen, hiç rastlanmamaktadır.

Yalnız Ordu'da, başka yerde tesadüf etmediğim bir sarhoşluk nev'i vardır. O da, bira ve rakının ayni zamanda içilmesinden mütevellit bir sarhoşluk ki, ekseriya reaksiyonla neticelenmektedir. Burada bir kısım halk, evvelâ rakı içer, arkasından da bira alırlar. Bu teâmülün nerden geldiğini ve faidesinin neden ibaret olduğunu henüz anlıyamadım. Yalnız bu suretle sarhoş olanların daha kolaylıkla cürüm sahasına girdiklerini tesbit ettim.

Köy ve şehir arasındaki rakı sarfiyatı nisbeti, gün geçtikçe, köy aleyhinde tecellî etmektedir. Zira, 1940 senesinde köyün rakı sarfiyatı, şehre nazaran miktarın, ancak dörtte birini teşkil ediyordu. Bugün bu miktar mecmû sarfiyatın yarısını bulmuştur. Bu, rakının büyük mikyasta köye dahi girmiş olduğunu göstermektedir. İşte kriminoloji muvacehesinde bu netice, çok tehlikelidir. Bu neticeyi değiştirmek için büyük mücadeleye ihtiyaç vardır. Pazar günleri şehirden köye dönenlerin heybelerini arayınız. En kıymetli yükün, rakı şişelerinden ibaret olduğunu görürsünüz. Demek ki

köylü, şehire getirdiği zahiresini satarak, mukabilinde rakı alıyor, ve evine dönüyor. Buna bir çare bulmak mecburiyetindeyiz. Gerçi alkolden mütevellit cürümlere, köylerimizde tesadüf edilemiyor. Daha doğrusu, bu kabil cürümler, mahkemelere intikal etmiyor. Zira, çok uzak yerlerde ika edilen bu cürümlerin mağdurları, şikâyet etmek için, şehre gelmek zahmetini ihtiyar etmiyorlar. Yoksa her vaka mahkemelere intikal etmiş olsaydı, meydana gelecek rakamlar karşısında ciddî surette endişeye kapılmamız icabedecekti.

Alkol aleyhinde bu satırları yazarken, realiteyi de unutmamak lâzımdır. Fındığını 45 kuruştan, fasulyasını 40 kuruştan ve patatesini de, 30 kuruştan satarak, ceplerini para ile doldurmuş olan bir adam, eğlenmek arzusunu izhar ederse, haksızlık mı etmiş olur?

Çalışarak kazanmak nasıl bir ihtiyaçsa, sarfederek eğlenmek de, öyle lüzumlu bir ihtiyaçtır. Ordu'da çalışarak kazanmak için her türlü imkânlar vardır. Buna mukabil eğlenmek hususunda en küçük bir hizmet mevcut değildir. Memlekette sinema, tiyatro, spor meydanı gibi vücut ve dımağı işletecek ve ferde heyecan ve zevk verecek hiçbir vasıtaya tesadüf edilemiyor. Bu gibi vasıtalardan mahrum olan gençler ve yaşlılar, kendilerini rakıya vermekten başka birşey yapamıyorlar. Tabii zevk ve eğlence yerine, rakı vasıtasile sun'î ve tehlikeli zevkler aranmaktadır. Halbuki alkolün verdiği muvakkat ve sun'î zevkler, ferdi süratle cürüm muhitine atar. Üstelik onun sihhatini de bozar.

Rakıyı büsbütün menetmek, veya alkol derecesini azaltmak suretile bundan mütevellit cürümlere nihayet vermek mümkün değildir. Bunu tecrübe eden milletler, müsbet netice alamamışlardır. Bu itibarla Ordu'da dahi, rakı sarfiyatının ve rakıdan mütevellit cürümlerin işlenmesinin önüne geçmek kabil değildir. Bunu temin hususunda gösterilecek gayretler boşa gitmeğe mahkûmdur. Ancak, şehrin sinema, tiyatro gibi eğlence ihtiyacını tatmin, Halkevi ve Belediye faaliyetlerini bu saha üzerinde teksif etmek, çok hayırlı ve müsbet neticelerin doğmasına sebebiyet verir.

Zaten kriminoloji de, alkolizme karşı önleyici ve alkoliklere karşı ıslah edici bir mücadeleyi tavsiye etmektedir.

---

(1) Bu rakamlar, Ordu İnhisar Müdürlüğü tarafından bize verilmiştir.